

Hana Svobodová

Malá holka s velkým snem

TEXT GABRIELA KLEINOVÁ, FOTO ARCHIV WWW.MORSKEZELVY.CZ

Suchozemská želva, kterou si zamilovala v první třídě a stále ji má, předurčila její osud. Dnes je bioložka Hana Svobodová již uznávanou odbornicí, věnující se mořským želvám. Především v Indonésii bylo díky intenzivní práci této neústupné dívky již zachráněno přes sedm set tisíc želvích vajec! Přečetla si korán, aby pochopila místní kulturu, a naučila se indonésky. Mimo jiné právě připravuje příručku s přesnými instrukcemi, jak chránit tyto nádherné tvory, neboť většina z nich je dnes bohužel kriticky ohrožena vyhynutím. Když tuto křehkou dívku uvidíte, první, co vás napadne, je: Malá holka s velkým snem... a s citlivým srdcem, odvahou a silnou vůlí, dodala bych ještě.

Láska k želvám tu byla už od dětství. Jak to ale bylo dál?

Už moje Středoškolská odborná činnost (SOČ) na gymnáziu se týkala plazů v tropech. Ve třetím ročníku jsem pak jako dobrovolník vycestovala do Mexika pomáhat v centru na ochranu želv.

Tam jsem pochopila, jak nutné je dělat věci s potřebnými znalostmi a na vysoké úrovni, aby měly smysl. Na Přírodovědecké fakultě UK jsem už svoji bakalářskou i diplomovou práci psala o želvách. Když jsem odjížděla na nejjihnější místo v Irsku, mysleli si všichni, že jsem se

zbláznila. Ale právě tam je nejsevernější místo, kde lze potkat kožatku velkou, největší mořskou želvu (délka 2 metry, váha 800 kilogramů). Dva měsíce jsem seděla na útesu v poměrně chladném počasí a sbírala potřebná data. Pracovat přímo v terénu, v přírodě mne naplňuje nejvíc.

Jak jste se dostala do Indonésie?

V Indonésii žije šest ze sedmi druhů mořských želv. Všechny jsou ohroženy vyhubutím, některé kriticky. Přesto tam téměř nikdo nepomáhá. Zřejmě je to tím, že v zemi není dostatečné pohodlí, zdravotnictví je na velmi nízké úrovni, stále je nesnesitelné horko a anglicky se skoro nedomluvíte. Ale nechtěla jsem jet do míst, kde už je spousta biologů. Příležitost jsem dostala díky programu Darmasiswa, který každoročně vyhláší indonéska vláda a lze se na něj přihlásit prostřednictvím indonéského velvyslanectví. Vybírali tehdy jen několik málo uchazečů asi ze sedmdesáti států, povedlo se a já jsem odjížděla rovnou na osm měsíců; cílem bylo naučit se indonésky přímo na tamější univerzitě.

Jaké byly vaše první pocity v Indonésii?

Indonésie je nádherná. Obrovská biodiverzita, žijí zde tygři, sloni a ještě stále tu jsou deštné pralesy. Ty bohužel hrozně rychle mizí, a to ovlivňujeme i my tady v Evropě. Pokusme se společně vyřadit palmový olej. Pomůže to! Další šok pro mne bylo množství plastových odpadů, jimiž jsou ostrovy zahlceny – a firmy na jejich recyklaci žádné. Běžné je odkládat odpad na hromadu, kterou pak někdo zapálí, anebo házet do moře. Jednou mi na ostrov připlul pytel plný jednorázových plastových krabiček od jídla, někdo ho jen tak po obědě vyhodil z lodi... Odpadky na ostrově sbíráme denně. Jak zacházet s plasty, tam lidé nevědí. Do nedávné doby si balili jídlo do banánových listů, ty pak odhodili do přírody a příroda je vstřebala. Plasty zůstávají. Ale nejsem člověk, který by někam přišel a říkal lidem, jak co mají dělat. To nejde, Indonésané jsou hrdý národ a věci neřeší tak jako my, mají na všechno dost času. Je potřeba je motivovat, inspirovat možnostmi a oni pomalu najdou svou cestu. Občas je příjemné trochu zpomalit a já si vždycky říkám, že takhle v klidu bych chtěla umět žít napořád. Pak ale v momentě, kdy je nutné něco změnit, jim trvá vše dlouho a nic se neděje. Jedna z nejdůležitějších věcí v Indonésii je trpělivost, a to ať už při každodenní práci s lidmi nebo i při jednání s úředníky či policíí.

Proč želvy vymírají?

Je to způsobeno celkově se zhoršujícími podmínkami pro jejich přežití. Jejich potravou jsou medúzy. Želvy si je dnes, bohužel, pletou s plasty, pozřou je a pak s ucpanými střevy umírají vlastně hladu. A nejen to. Mokrát jsem viděla mládě želvy s plastovým kroužkem od víčka z PET lahve jako obojkem, který je pomalu dusil. Nebo dospělou želvu se zaraženým brčkem

■ Karetka pravá zrovna nakladla vejce. Může jich být i sto padesát. Teď je nejdůležitější přemístit je do bezpečí, aby je nenašli zloději.

■ Vypouštění malých želv do moře je pro mě odměnou za odvedenou práci. Když bude mít želva štěstí, přijde na stejnou pláž naklást vejce za třicet let, až bude dospělá.

v nose. A pak je tu samozřejmě tíživým problémem sběr želvích vajec na prodej; stále je to oblíbená pochoutka, i když zakázaná a zdraví nebezpečná. Proto, prosím, nikdy nikde nejezte želví vejce ani maso. Loni v březnu jsem se setkala i s tím, kdy na pláži čekali zloději, svítili na želvu baterkou, ona se lekla, začala odcházet zpět do moře, a oni ta vejce chtěli tak moc, že ji zabili a nožem jí je vyndali přímo z těla. A nakonec neobyčejně drastický způsob získávání želvoviny na výrobu suvenýrů, které vypadají jako plastové! Mnoho turistů ani netuší, že kvůli náramkům a náušnicím byla živá želva přibita za ploutve na desku a držena nad ohněm. Ve chvíli, kdy je kruhový horký, lze želvovinovou vrstvu nožem

oddělit od spodní kostěné vrstvy, prostě se želvě želvovina zaživa za horka seškrábe ze zad. Nakonec ji zmrzačenou a napůl upečenou nechají v bolestech umírat... Bohužel většina Asiátů zatím nemá téměř žádný vztah ke zvířatům, vůbec si neuvědomují, že i zvířata mají emoce a stejně jako my mají touhu a právo žít.

Ale tohle povědomí nebylo poměrně nedávno ani u nás...

Přesně tak. V prosinci jsem byla v Praze na přednášce Jane Goodall, což je mimo chodem jeden z mých velkých vzorů. Je jí třiaosmdesát let, létá po světě a přednáší o šimpanzích a potřebě chránit přírodu. To ona popsala světu bolest a utrpení gorilího mláďete poté, co mu lovci zabili matku, vidě-

la ho plakat. To bylo v Americe a Evropě v sedmdesátých letech průlomové sdělení. A je to třeba předávat dalším lidem. Zvířata cítí a mohou být šťastná i trpět, stejně jako lidé. I o tom si chci s lidmi povídat, podnítit je k lásce k přírodě. Každý z nás má možnost něco změnit k lepšímu a každý z nás by měl převzít zodpovědnost za své chování. I malá pomoc může mít dalekosáhlé důsledky. A také naopak. Naše konzumní společnost má vliv na životní prostředí na celé planetě.

Na čem teď pracujete?

Ráda bych vytvořila manuál, standardy, takového průvodce, podle kterého by měla centra na ochranu mořských želv celosvětově postupovat, aby želvám pomáhala efektivně. V současné době totiž mnohá z nich účinnou pomoc neposkytují. Indonéská vláda několik takových center vybudovala, jenže tam většina želv zemře. Jsou chovány v bazénkách se sladkou vodou, mají zakrnělé svaly, nevyvinuté plíce, protože se nemohou potápět dostatečně hluboko, neumí si hledat potravu a hlavně ztratí svůj instinkt migrovat po oceánu, ten mají pouze osmačtyřicet hodin po vylíhnutí. Takže po vypuštění plavou jen podél pobřeží a tam pak hynou. Zkrátka špatná strategie, za finančního příspěví turistů, kteří se na ně jezdí dívat.

Tato centra sledujeme a věřím, že způsob „ochrany“ v nich se brzy díky naší snaze změní. Pomoci mohou i turisté, že do takových center s bazény, třeba i na Srí Lance, nebudou chodit a raději podpoří centra, která chrání želvy správným způsobem. Na všechny tyto aktivity (přímá ochrana želv na ostrovech v oblasti Berau, vzdělávání, rozvoj místních komunit, monitoring a pomoc ostatním centrům pro želvy) neustále sháním peníze a vítám jakoukoliv pomoc.

Za posledních šest let jste strávila v Indonésii více než polovinu času, dokonce jste si tam našla přítele... Co se podařilo a co konkrétně máte za sebou?

Vztah s Berlym je dnes už jen v rovině pracovní, ale byl člověkem, který mne mnohému naučil a jehož pomoc na celém projektu je neocenitelná. On dokáže poznat druh želvy podle stop v písku. Je nejlepší ochránář želv, jakého znám. Společně se nám povedlo začít přímou ochranu na dvou ostrovech v souostroví, které je nejdůležitějším místem pro kladení karet obrovských nejen v Indonésii, ale v celé jihovýchodní Asii. Na světě je to osmé nejdůležitější místo, proto je ochrana tolik důležitá. Na každém z ostrovů pracují čtyři ochránáři, hlídají, aby želví vejce nebyla ukradena. Každou snůšku vyhrabou z písku a opatrně přemístí do bezpečí. Pak ještě

■ Odpadky jsou pro mořský i ostrovní ekosystém katastrofou, pomoci s jejich úklidem mohou přijet i dobrovolníci.

■ V některých zemích se domnívají, že želvům pomohou, když je zavrou do bazénku. Není to pravda.

■ Želví vejce – nelegální, a navíc kvůli znečištěnému moři i nebezpečná pochoutka (hrozí průjmy, zvracení, potrat i smrt)

■ Náramky z želvoviny se prodávají i v Egyptě. Děkujeme, že tyto suvenýry nekupujete.

dohlédnou, jestli se všechna mláďata vylíhla a dostala do moře. Tito ochranáři jsou pro mne hrdinové. Zůstávají po celý rok na ostrovech bez veškerých vymožeností, bez elektriny, bez rodiny, do nejbližšího obchodu mají desítky kilometrů po moři.

nejturističtější místo oblasti, z jedenácti na dva, a to je úspěch! Dokázali jsme lidem nabídnout alternativu, dnes vyrábějí třeba lampičky a přívěsky z kokosových ořechů. Díky tomu, že učím indonéské děti nejen o želvách a přírodě, ale i angličtinu, jsem si

souvislostech a porozumění. K mým nejkrásnějším zážitkům patří líhnutí malých želviček a jejich vypouštění do moře.

Podívejte se na www.MorskeZelvy.cz a kontaktujte mne. Každý z nás umí něco jiného a společně můžeme

Mnoho turistů ani netuší, že kvůli náramkům a náušnicím byla živá želva přibita za ploutve na desku a držena nad ohněm.

Ve chvíli, kdy je krunýř horký, lze želvovinovou vrstvu nožem oddělit od spodní kostěné vrstvy, prostě se želvě želvovina zaživa za horka seškrábe ze zad.

Nakonec ji zmrzačenou a napůl upečenou nechají v bolestech umírat...

I proto je vždy potěší a motivuje k práci návštěva dobrovolníků z Evropy. Díky vzdělávání dětí a workshopům, jimiž rozvíjíme u místních obyvatel vztah k přírodě, se snížil počet obchodů se suvenýry z želvoviny na ostrově Derawan, což je

tam vytvořila dobré vztahy. A jak mi řekla jedna moje kamarádka při své návštěvě, když viděla, jak mě na obydleném ostrově Maratua vítají: „Oni ty želvy nebudou jíst a zabíjet už jen kvůli tobě.“ Všechno na světě je vlastně závislé na vztazích, respektu,

vymyslet, jak věci posunout správným směrem. Touto cestou bych ráda poděkovala zoo Hodonín a dalším podporovatelům. Děkuji také za vaši pomoc s vydáním příručky **CHRÁNÍME MOŘSKÉ ŽELVY (viz web).** ✘